

شاخصه‌های فکری و رویکردهای عملی جریان شیعه وحدت‌ستیز (تعارض‌گرا)

الهه خانی آرانی

دکتری مدرسی معارف اسلامی، گرایش انقلاب اسلامی، استادیار دانشگاه قم، ایران

ui_cut@yahoo.com

چکیده

در سال‌های گذشته، تعارض‌گرایی بین شیعه و سنی و تفرقه و تکفیر، به یکی از اصلی‌ترین مشکلات جهان اسلام تبدیل شده است؛ اما جریان‌های تفرقه‌افکن و تکفیری، اختصاص به جامعه اهل سنت نداشته است؛ بلکه جریان‌های مشابه در بین شیعیان نیز وجود دارند که با انگیزه‌ها و دلایل گوناگون، بر طبل تعارض و تنازع با اهل سنت می‌کوبند و بستری مناسب برای اختلاف، تفرقه و تکفیر بین مسلمانان به وجود می‌آورند. گروهی که از آن‌ها در رسانه‌های داخلی و ادبیات مقامات جمهوری اسلامی ایران، با عنوان «تشیع انگلیسی» و «شیعه اسرائیلی» یاد می‌گردد. پرسش اصلی پژوهش کنونی این است که شاخصه‌های فکری و معرفتی جریان وحدت‌ستیز منتسب به اهل تشیع چیست؟ این جریان چه رویکردهای عملی دارد و پیامدهای عملکرد و رویکردهای آن‌ها چیست؟ فرضیه پژوهش با تکیه بر روش اسنادی آن است که جریان شیعه وحدت‌ستیز با شاخصه‌های خاصی چون تبری‌جویی، وحدت‌ستیزی و برجسته‌سازی اختلافات مذهبی به ترویج لعن، تفسیق و توهین نسبت به مقدسات اهل سنت شناخته می‌شود. این جریان با محور قرار دادن تبری، به عنوان یکی از فروع دین و اعتقادات تشیع، آن را مقابل وحدت تفسیر نموده است و به تفرقه در میان مسلمین دامن می‌زند.

واژگان کلیدی: شیعه، وحدت، وحدت‌ستیزی، شیعه برائتی، شیعه انگلیسی.

مقدمه

موضوع اختلاف بین امت اسلام از صدر اسلام تاکنون یکی از معضلات بزرگ و عامل نابودی جامعه مسلمان محسوب می‌شده است. قرآن کریم به مسلمانان در این مورد هشدار جدی می‌دهد؛ اما این آسیب در حیات نبی اکرم (ص) و ائمه اطهار^(ع) به نیکی مدیریت می‌شد؛ تاجایی که امیرالمؤمنین^(ع) نخستین پرچم‌دار وحدت در جامعه‌ای می‌شود که در آن هر اقدام نابخردانه، هرچند کوچک، جامعه ملت‌ب آن زمان را به سوی فروپاشی و نابودی می‌برد.

اختلاف در نحوه جانمایی پیامبر (ص) مبنای تفرقه سیاسی بین امت اسلام شد؛ اما با گذر زمان، این اختلافات از حوزه سیاسی فراتر رفت و به حوزه کلامی - اعتقادی نیز سرایت کرد. به موازات این تحولات، درون دو مذهب شیعه و سنی، فرق گوناگونی شکل گرفت که حاصل آن، ظهور جریان‌های تعارض‌گرا در هر دو مذهب یادشده است. جریان‌هایی که بیش و پیش از هرچیز، امنیت و آرامش امت اسلامی را هدف می‌گیرند که ظهور سیاسی آن‌ها را در گروهک‌های تروریستی داعش، النصره و... در کشورهای سوریه، عراق و دیگر نقاط جهان اسلام با جنایات مذهبی حاصل از اندیشه تعارض‌گرایی، شاهد بوده‌ایم.

در خصوص جریان تکفیری برخاسته از اهل سنت و وهابیت، تاکنون پژوهش‌ها و مطالعات گسترده‌ای صورت گرفته است؛ اما درباره شاخصه‌های فکری و رویکردهای عملی جریان تکفیری و وحدت‌ستیزی بین شیعیان، تحقیقات کمتری وجود دارد. اقدامات تعارض‌گرایانه این جریان به «تکفیر اهل تسنن» و «وحدت‌ستیزی» و ایجاد تفرقه و ناامنی بین مسلمانان منجر می‌شود؛ از این رو، شناخت زوایا و وجوه گوناگون فکری و عملیاتی این جریان، از اهمیت بالایی برخوردار است.

این پژوهش تلاش می‌کند گامی به سوی روشن شدن باورها و اقدامات این جریان فکری و رسانه‌ای بردارد. بر این اساس، پرسش اصلی پژوهش کنونی این است که شاخصه‌های فکری و معرفتی، رویکردهای عملی و عواقب و پیامدهای عملکرد جریان شیعه وحدت‌ستیز چیست؟ این جریان چگونه شناخته می‌شود و سمت و سوی فکری و خطوط رسانه‌ای پرچم‌داران و پیروان آن به چه صورتی است؟

۱. پیشینه پژوهش

منابع و پیشینه مطالعاتی درباره جریان تعارض گرا، به ویژه در دوران معاصر، بسیار اندک است. از جمله این آثار، کتاب «تشیع انگلیسی: معادله‌ای برای مهار تمدنی شیعه» است که مجموعه‌ای از مقالات و مصاحبه‌ها با افراد و چهره‌های گوناگون در خصوص این جریان است. این کتاب که در شش فصل به رشته تحریر درآمده است، با آثار و گفتاری از آیت‌الله اراکی، حجت‌الاسلام مسائلی، حجت‌الاسلام کاشانی، دکتر کچوئیان، دکتر سیدافقهی، دکتر رجبی دوانی و دیگر صاحب‌نظران، به واکاوی ابعاد گوناگون جریان موسوم به تشیع انگلیسی و تهدیدات پیرامون آن پرداخته است.

کتاب «درس‌نامه نقد تشیع انگلیسی» تألیف مهدی مسائلی، اثر دیگری در این باره است که بخش آغازین آن به جریان‌شناسی گروه‌های افراط‌گرای شیعه مانند جریان حجتیه و جریان شیرازی اختصاص دارد و بخش دوم کتاب، به ویژگی‌های فکری و رفتاری این جریان‌ها می‌پردازد. نویسنده در این کتاب، تاریخچه مفصلی از تأسیس جریان شیرازی در کربلا توسط آیت‌الله سید محمد شیرازی تا زمان کنونی را بیان می‌کند و به نقد گروه یاسرالحبیب به‌عنوان یکی از خروجی‌های جریان شیرازی می‌پردازد.

همچنین، منابع درجه دوم پژوهش کنونی، آثار متعددی است که در خصوص وحدت یا دعوای شیعه و سنی وجود دارد. کتاب‌هایی همچون، «شیعه و سنی، غوغای ساختگی» به قلم شهید دکتر فتحی شقاقی، دست پنهان (تاریخچه قمه‌زنی) نشر سازمان اوقاف و امور خیریه استان قم، کتاب «امیرالمؤمنین^(ع)، اسوه وحدت» تألیف علامه شیخ محمدجواد شری، (ترجمه محمدرضا عطایی) و... البته کتاب‌هایی هم با موضوعی مشابه در مورد جریان‌هایی مانند حجتیه نوشته شده است که از آن جمله می‌توان به کتاب «حزب قاعدین زمان» به قلم عمادالدین باقی، «درس‌نامه انجمن حجتیه» به قلم رضا اکبری آهنگر و... اشاره کرد.

خلاً اصلی آثار یادشده، جزئی‌نگری و بسنده کردن به مؤلفه‌های اندکی از شاخصه‌های فکری و عملی جریان شیعه وحدت‌ستیز است. بیشتر آثار نگاشته‌شده در خصوص این جریان، به ورطه توصیف یا نقد گفته‌ها و اظهارات «چهره‌ها»ی این جریان درافتاده‌اند و ناچار، به تقابل چهره به چهره کشیده شده‌اند. حال آنکه، ضرورت دارد شاخص‌ها و شاقول‌های فکری و عملی این جریان به صورت کلی شناخته شود، سپس اشخاص و گروه‌هایی که در این نظام فکری می‌گنجند، خودبه‌خود شناسایی می‌گردند. در حقیقت، پژوهش کنونی تلاش می‌کند بر اساس

قیاس از جزء به کل، با تکیه بر منابع رسانه‌ای و آثار اندیشه‌ای این جریان، شاخصه‌های فکری و رویکردهای عملی آن را نظام‌بندی کند.

۲. تاریخچه، تبارشناسی و فرایندشناسی تعارض‌گرایی

اختلاف و تعارض بین یاران و پیروان پیامبر اکرم^(ص) به شیوه‌های گوناگون، ریشه در عصر رسالت دارد. کشمکش‌های فکری و نظری در زمان حیات پیامبر^(ص) با مراجعه به حضرت رسول^(ص) و گاه نزول وحی، مرتفع می‌شد و تداوم نمی‌یافت؛ اما پس از رحلت در تعیین خلیفه و جانشین پیامبر^(ص) شکافی بین مسلمانان ایجاد شد که اگرچه ظاهراً اختلاف سیاسی و بر سر نصب خلیفه بود، اما در اصل، اختلاف دینی و اعتقادی بود و به تدریج، علاوه بر موضوع امامت و خلافت پس از پیامبر اکرم^(ص)، به حوزه فقه و احکام شرعی همچون زمان و شکل انجام نماز و نیز حوزه تفسیر و تفاوت‌هایی در چگونگی ارزیابی و تفسیر متون مقدس و... تسری یافت و در فاصله دو تا سه قرن، این اختلافات اعتقادی، به شکل دو مذهب اعتقادی مجزا بروز کرد.

۲-۱. تاریخچه جنگ‌های مذهبی شیعه - سنی

آنچه بیشتر تحت عنوان «تعارض شیعی - سنی»، «شیعه‌ستیزی و سنی‌ستیزی»، «ستیزه‌جویی درون مذهبی» و یا «دشمنی و جنگ شیعه و سنی» در طول تاریخ، خوانده می‌شود، بیش از آنکه جنگ‌های مذهبی و فرقه‌ای باشد، جنگ‌هایی بر سر مسائل سیاسی اما با «بهانه‌های مذهبی و فرقه‌ای» بوده است. حکومت شیعی صفویه در ایران و حکومت سنی عثمانی، از مهم‌ترین دوران حکومت‌های اسلامی هستند که با شعار و انگیزه مذهبی، تحركات سیاسی - نظامی خود را صورت دادند. اگرچه دعوی شیعه‌گری صفویان و سنی‌گری و خلافت اسلامی عثمانی‌ها آتش مذهبی جنگ را لهیب بیشتری بخشید، اما نگاهی به پیشینه منازعات بین سلسله‌های حکومت‌گر در تاریخ اسلام نشان می‌دهد، این منازعات هم تفاوت چندانی با منازعات دیگر بین سلسله‌های حکومت‌گر نداشته است^۱ و رقابت میان این دو امپراتوری که به نزاع‌های خونین

۱. به‌عنوان مثال، در جنگ مشهور چوبوک آنقاره، میان تیموریان و عثمانیان که تیمور بایزید را شکست داد، هردو دولت سنی مذهب بودند؛ آق‌قویونلوها که در جنگ ترجان با یکی از سلاطین مشهور عثمانی، یعنی محمد فاتح، جنگیدند و شکست خوردند، سنی بودند. قره‌قویونلوها که با عثمانی‌ها مناسباتی حسنه داشتند، شیعه غالی بودند؛ یعنی نه‌تنها شیعه بودند، بلکه از غلات شیعه محسوب می‌شدند؛ اما به‌رغم تفاوت مذهبی، ارتباطی بسیار دوستانه‌ای

هم انجامید، مانند دیگر رقابت‌ها، بیش از هر چیز بر سر «قدرت» بیشتر بود. شاهد این مدعا آن است که امپراتوری عثمانی که سال‌ها با شعار و عنوان جنگ مذهبی با سلسله صفوی در نبرد بود، زمانی که سلسله صفوی سقوط کرد، در مقابل جانشینان سنی مذهب آن جبهه گیری کرد و حتی همان‌گونه که گفته شد، در صدد احیای سلسله صفوی برآمد (امیراردوش، ۱۳۸۵: ۲۶).

۲-۲. تاریخچه سب، لعن و تکفیر در بین مسلمانان

هتک صریح و آشکار نسبت به مقدسات مذاهب دیگر (سب و لعن خلفای اهل سنت و امامان شیعه و پیروان مذاهب شیعه و سنی و تکفیر پیروان مذاهب دیگر)، دو مورد از مهم‌ترین صورت‌های رفتاری تعارض‌گرایی و ستیزه‌جویی مذهبی به‌شمار می‌رود.

در اسلام، سب، شتم و ناپاکیزگی در کلام نهی شده است. در برخی آیات قرآن آمده است که بندگان خدا در مواجهه با مشرکان و کفار، می‌باید آنچه را که نیکوتر است بر زبان آورند (اسراء: ۵۳).^۱ در قرآن، لعنت جز در مورد شیطان، در دیگر موارد عام بوده است و هیچ فرد خاصی لعنت نشده است. در این میان، تنها یک مورد در قرآن گزارش شده است که آن هم از سوی انبیای الهی^۲ بوده است (مائده: ۷۸).^۲

با این حال، علیرغم آنکه قرآن کریم و سیره پیامبر اکرم (ص) عاری از سب، شتم و لعن با نام و نشان (صریح و با ذکر نام) بوده است، بنی‌امیه با پرچم‌داری معاویه به‌عنوان نخستین گروه سیاسی حاکم، در اقدامی رسمی و علنی به سب و لعن علی^۳ و خاندانش پرداختند و از این رو، بنیان‌گذار و مروج سب و لعن علنی در بین مسلمانان به‌شمار می‌روند (زمخشری، ۱۹۸۷، ص ۲ / ۱۸۶: شرف‌الدین، ۱۳۷۵: ۴۹۶).

در خصوص تکفیر نیز، خوارج نخستین گروهی بودند که با تکفیر دیگر مسلمانان، خون آن‌ها را مباح شمردند. آن‌ها با اجتهادات شخصی خویش، بسیاری از مسلمانان را کافر خواندند و ریختن خونشان را مباح دانستند.^۴ خوارج پس از حکمیت نیز، زبان به تکفیر امیرالمؤمنین

با امپراتوری عثمانی داشتند.

۱. وَ قُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا.
۲. لَعْنُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَ كَانُوا يَعْتَدُونَ.
۳. ازارقه از میان خوارج خشن‌ترین و سنگ‌دل‌ترین بوده‌اند که با برداشت‌های نادرست از قرآن، حتی کشتن کودکان مخالفان خویش را جایز می‌شمردند. در این باره بنگرید به: أشعری، مقالات الاسلامیین: ۸۷: مبرد،

حضرت علی^(ع) گشودند و با این کار، در نهادینه شدن تکفیر مسلمانان در میان گروه‌های سیاسی - مذهبی گامی دیگر برداشتند (طبری، ۱۴۰۳ق، ج ۴: ۵۲؛ ابن عبدالبر، ۱۴۱۲ق، ج ۳: ۱۱۲۱). این پیشینه، معاویه را برآن داشت تا برای رسیدن به قدرت و تهییج افکار عمومی، سب، لعن و تکفیر مخالفان خویش را ترویج نماید. برابر گزارش‌های تاریخی در مفاد پیمان صلحی که میان امام حسن^(ع) و معاویه منعقد گردید، بندی گنجانده شده بود مبنی بر زبان نگاه داشتن معاویه از سب و لعن علی^(ع) و شیعیانش. این امر بی تردید نشان‌دهنده نقش معاویه و پیش‌دستی وی در ترویج سب و لعن و نهادینه کردن آن در میان مسلمانان حتی در زمان علی^(ع) بوده است. در واکنش به این موضوع، غلات شیعه نظیر مغیره، خطّابیه، نُصیریه و شیعیان اسماعیلی مذهب، جایگاه مهمی در رواج سب، لعن و شتم و تکفیر داشته‌اند (معلمی، ۱۳۹۰: ۵).

در حقیقت، برخلاف تبلیغات برخی علمای اهل سنت که شیعیان دوازده امامی را مبلغ سب و لعن صحابه معرفی کرده و می‌کنند، این گروه‌های سیاسی منحرف بوده‌اند که موجب نهادینه شدن سب و لعن در میان مسلمانان گشته‌اند، نه شیعیان دوازده امامی.

سب خلفای سه گانه در دوران صفویه به‌عنوان نخستین دولت بزرگ با مذهب رسمی تشیع، رشد و تداوم داشته است. نخستین بار، تبرائیان با شعارهای لعنت بر عمر این اقدام را به نام خود ثبت کرده‌اند. بعدها در دوره شاه اسماعیل دوم، تبرائیان سرکوب شدند. به گفته نویسنده تاریخ عالم‌آرای عباسی، شاه اسماعیل عده‌ای از طرفدارانش را که در خصوص مرتبه امام علی^(ع) اغراق می‌کردند، تنبیه ساخت و تبرائیان و رفتار آن‌ها در سب خلفا را مورد نکوهش قرار داد (ترکمان، ۱۳۵۰: ۲۱۴-۲۱۵).

با این حال، سب خلفا در این دوران، به مؤلفه‌ای اجتماعی تبدیل شده بود (Calmand, ۲۰۱۴: ۱۶۲-۱۶۳) و از دوره شاه عباس به بعد، ظاهراً لعنت بر خلفای سه گانه، بر خلیفه دوم متمرکز شد. شاردن گزارش می‌دهد که خلیفه دوم بیش از دو خلیفه دیگر نزد ایرانیان منفور است و «لعنت بر عمر» در زندگی خصوصی و اجتماعی ایرانیان راه یافته است (شاردن، ۱۳۷۴، ج ۵: ۱۶۰). دلاواله نیز از مراسم عمرکشان گزارش داده است؛ هرچند که خود آن را به چشم ندیده است (دلاواله، ۱۳۸۴: ۱۰۲).

در همین دوره، شاهد گسترش هرچه بیشتر «مناسک تعارض‌گرا» نیز هستیم. بر اساس منابع

تاریخی، صورت‌بندی مذهبی جامعه ایرانی در دوران صفویه، سیمایی تازه به خود گرفت که مهم‌ترین ویژگی آن، درآمدن از پرده باطنی گری و تقیه به سمت و سوی گونه‌ای ظاهرگرایی مذهبی مبتنی بر شعائر و مناسک بود. چنان‌که از دوره صفوی دوم به بعد، شاهد آشکار شدن رفتارهای مذهبی شیعیان که در دوره‌های گذشته مخفی نگاه داشته می‌شد و همچنین رواج مناسک و آئین‌های نوین عزاداری همچون مراسم چوب‌زنی، علم و کتل، سیاه کردن صورت و بدن، ساخت حجله حضرت قاسم، نخل گردانی، سقاخانه‌ها و... تحت عنوان شعائر مذهبی هستیم (نجف‌زاده، ۱۳۸۹: ۳۳۹-۳۴۲).

۳. مبانی نظری جریان تعارض‌گرا

۳-۱. مبانی معرفتی و معرفت‌شناختی جریان شیعه وحدت‌ستیز

۳-۱-۱. عقل‌ستیزی و تحریم علوم عقلی

یکی از شاخصه‌های این جریان، مخالفت شدید آن با علوم عقلی و به‌ویژه فلسفه است. اگرچه همواره تعداد خاصی از علمای شیعه نگاهی انتقادی به علوم عقلی همچون فلسفه داشته‌اند و این انتقادات را در قالب کرسی تدریس و به‌صورت عالمانه بیان نموده‌اند، ولی باید دانست که مخالفت جریان شیعه وحدت‌ستیز با علوم عقلی به‌شکل عوامانه و با رنگ و لعاب تکفیر انجام می‌شود. این رویکرد، هرگونه تدریس، تعلیم و آشنایی با فلسفه و علوم مرتبط با آن را مساوی کفر و الحاد و خروج از دین معرفی می‌نماید. «تکفیر مرحوم آیت‌الله بهجت از سوی عناصر جریان شیعه وحدت‌ستیز و کافر و ملحد خواندن ایشان از این دست است.»^۱

۳-۱-۲. حدیث‌گرایی

یکی از نتایج تحریم علوم عقلی از سوی این جریان، ظاهرگرایی و حدیث‌محوری شدیدی است که این گروه بدان دچار است. شاید چهره‌های اصلی این جریان در ادعا اخباری نباشند و کتاب‌های اصولی نیز داشته باشند، اما شیوه مواجهه آن‌ها با مسائل گوناگون، اخباری است که نتیجه آن چیزی جز دور کردن مردم از تعقل نیست. این جریان در تمام موضوعات دینی، همچون اعتقادات، اخلاق و احکام، متمسک به نقل می‌شود و از آن‌جا که در تمام مسائل و موضوعات

۱. فایل صوتی سید مجتبی شیرازی منتشر شده در ۱۶ بهمن ۱۳۹۲ در: <http://www.aparat.com/v/iTQ03>

پیش رو ممکن است روایت معتبری وجود نداشته باشد، ناچار برای راه‌گشایی از این مسئله، هر روایتی را - هرچند ضعیف و نامعتبر - مبنای اعتقادات و اعمال خویش قرار می‌دهند (بشاشته، ۱۳۹۴: ۱۴). برای نمونه، با برجسته‌سازی روایتی مرسل که مدعی است حضرت زینب (س) سر مبارک خود را به چوبه محمل زده‌اند، تلاش می‌کنند مستمسکی روایی برای قمه‌زنی فراهم آورند.

۳-۱-۳. قشری‌گری

قشری‌گری و مخالفت با مظاهر و الزامات زندگی در عصر کنونی، از دیگر شاخصه‌های این جریان است. برخی فتاوی‌های سیاسی همچون بدعت بودن گذرنامه و تابعیت و تحریم آن، حتی جایز نبودن حج در صورت لزوم گذرنامه (شیرازی، ۱۳۸۵: ۳۲۳-۳۲۴) و همچنین حرمت گمرکات و اخذ عوارض در بیان حاملان این جریان، از این جمله است (شیرازی، ۱۳۸۵: ۳۲۵).

۳-۲. مبانی دینی و اعتقادی (سلباً و ایجاباً)

۳-۲-۱. وحدت‌ستیزی و تبری‌گرایی

وحدت‌ستیزی و دامن‌زدن به دشمنی‌های مذهبی یکی از مبانی ارزشی و خصوصیات اصلی جریان شیعه وحدت‌ستیز است. به گونه‌ای که این جریان با نام «جریان برائتی» در بسیاری از رسانه‌ها شناخته می‌شود. موضوعی که البته بسیاری از هواداران این جریان نیز، از آن ناخرسند نیستند. هواداران این جریان به صراحت بیان می‌کنند که زمان تقیه به سر آمده است. از این رو، وحدت و تقریب بین مذاهب را کفر قلمداد می‌کنند. جریان تعارض‌گرا، با تحریک تعصبات مذهبی شیعیان، تمامی مطالب دینی را به سمت مخاصمه و مواجهه با اهل سنت سوق می‌دهد و تنها از دریچه تنگ اختلافات شیعه و سنی به تمام مسائل دینی می‌نگرد. این جریان با بهره‌برداری از احساسات و تعصبات پاک شیعیان و محبان اهل بیت (ع) و با ادعای احیای شعائر، هجمه مستقیم و غیرمستقیم به شعار راهبردی وحدت اسلامی را با اقداماتی چون سب، لعن و تبری‌گرایی در دستور کار خود قرار داده است.

صادق شیرازی در دفاع از سب و لعن چنین می‌گوید:

می‌گه ما نباید سب بکنیم، کجای قرآن گفته ما نباید سب بکنیم؟ کجا به نحو مطلق گفته؟ این تدلیس ابلیس چه جوریه دیگه؟ تو خود قرآن سب نیست؟

کدومتون بلدید، "عتل بعد ذلک زنیم" این قرآنه یا نه؟ سبه یا نه؟ یعنی قرآن برخلاف خودش گفته؟ قرآن گفته سب نکنید، خود قرآن سب می‌کنه. "ولد الزنا" سب هست یا نه؟ "بی پدر" سب هست یا نه؟ امام حسین^(ع) روز عاشورا نگفتن "بی پدر، پسر، بی پدر"^۱.

۳-۲-۴. کرامت‌گرایی به جای عقلانیت‌گرایی (تکیه بر کرامات و امور غیبی در اثبات حقانیت اسلام)

جریان تعارض گرا، همواره درصدد ارائه چهره‌ای دست‌نیافتنی از شریعت اسلام بوده است. سخنرانی‌ها و محصولات فرهنگی آن‌ها بیشتر چهره‌ای سکولار از اسلام ارائه می‌کند و در نگاه مخاطبین این جریان، دین اسلام به‌عنوان «دین آخرت» شناخته می‌شود. این جریان عمده فعالیت تبلیغی خود را نه بر اساس استدلال و برهان، که با تکیه بر کرامات و امور غیبی همچون خواب دیدن و... قرار داده است.

برای نمونه، بخشی از محتوای کتاب «غدیر و عاشورا» بر اساس کرامت‌گویی و خواب دیدن به منزلهٔ مبنای مشروعیت اهل بیت از جمله امام حسین^(ع) است.^۳ این جریان حتی در راستای مشروعیت‌بخشی به مرجعیت خاندان شیرازی، به اموری همچون خواب و رؤیا متوسل می‌شود. به‌عنوان مثال، در پایگاه رسمی صادق شیرازی، می‌خوانیم:

و در آخر ذکر کرامتی درباره خاندان معظم شیرازی از زبان یکی از اعضای دفتر ایشان: [مرحوم حاج رضا فدایی] می‌گوید، آن شب از شدت تأثر و اندوه در

۱. منبع نقل قول از پاسخ محکم محمد شیرازی به شبهه صادق شیرازی، ۲۵ مهر، ۱۳۹۴: <http://oweis.ir>

۲. صادق شیرازی، زنیم را به معنای زنازاده یا حرام‌زاده گرفته است؛ درحالی‌که «زنیم» به معنای کسی است که اصل و نسبش مشخص نیست. اینکه به کسی بگوییم اصل و نسبش مشخص نیست، بسیار با اینکه به او بگوییم زنازاده متفاوت است و عدم توجه به این تفاوت موجب می‌شود که آیه اشتباه فهمیده شود. اگر به دیگری نسبت داده شود که زنازاده است، درواقع، به پدر و مادر او تهمت زنازاده شده است که نیاز به چهار شاهد دارد. ولی اگر کسی اصل و نسبش مشخص نباشد و پدر و مادر مشخصی نداشته باشد، این یک واقعیت خارجی مجزا است. نکته مهم دیگر اینکه، در این آیات فرمان آمده است: «فَلَا تَطْعُ» یعنی از دروغ گو - معامله‌گری که برای سازش و نرمی - از تو سازش با اهداف خودش را می‌خواهند - انسان فرومایه‌ای که مرتب برای القای دروغ خود قسم می‌خورد - از خبرچین و عیب‌جو - از مانع خیر و نیز گناه‌پیشه - از گستاخ، زشت‌خو، بددهن و گذشته از همه این‌ها، از ناکس بی‌اصل و نسب «اطاعت نکن» آن هم به صرف اینکه صاحب پول، ثروت یا ایل و تبار (طرفدار) است؛ بنابراین، این آیات راهکاری عملی برای محفوظ ماندن از انحراف و نیز هدایت، رشد و کمال است؛ اما صادق شیرازی بدون توجه به این موارد، با تحریف معنای آیه از آن برای سب استفاده کرده است.

3. <http://persian.shirazi.ir/upload/books/ghadir-ashura/01.htm>

عالم رؤیا دیدم که نوری درخشان جهیدن گرفت و به سویی آسمان رفت. خوب که در آن نگریدم، دیدم که در میان آن نور درخشان، مرحوم آیت‌الله العظمی حاج آقا سید میرزا مهدی شیرازی قرار داشت. فریاد زدم: وا اسفا، وا حزنا، ما چنین نور درخشانی را از دست دادیم. در این هنگام، هاتف و سروش غیبی پاسخم را داد: درست است؛ شما چنین نور درخشانی را از دست داده‌اید، اما همین نور، چهار نور دیگر را از خودش به جای گذاشت. پس قدرشان را بدانید. پس عمومیم اضافه کرد و گفت: منظور از آن چهار نوری که از آن نور درخشان به جای مانده: چهار فرزند ایشان است، که مرجع عالی قدر حضرت آیت‌الله العظمی حاج آقا سید صادق حسینی شیرازی دام‌ظله یکی از آنان می‌باشند و آن سه نور دیگر، سه برادر وی هستند.^۱

۳-۲-۳. دیدگاه جریان شیعه وحدت‌ستیز درباره ولایت فقیه: شورای فقها

سران این جریان در باب موضوع ولایت غیر معصوم در زمان غیبت ضمن قبول آن، حق زمام‌داری را متعلق به «شورای فقهای مراجع» می‌دانند. برای نمونه، صادق شیرازی در کتاب «اسلام و سیاست» در این باره می‌نویسد:

ولایت فقهای عادل، یکی از اصول ثابت و استوار اسلام است... بدیهی است که اگر بیش از یک فقیه جامع‌الشرایط وجود داشته باشد، در این صورت، ولایت با شورای فقها خواهد بود و کشور و مردم را به اتفاق آراء، و در صورت نرسیدن به اجماع، با اکثریت آراء اداره می‌کنند (شیرازی، ۱۳۸۵: ۳۲۹-۳۳۰).

۴. رویکردهای عملی جریان تعارض‌گرا (رویکردهای فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی)

۴-۱. تبری‌گرایی و شیوه تبلیغی اختلاف‌محور و سلبی

از مهم‌ترین اقدامات جریان شیعه وحدت‌ستیز، مخالفت همه‌جانبه با مسئله وحدت شیعه و سنی و تلاش برای مرزبندی هرچه بیشتر با اهل سنت به شیوه‌های گوناگون است. این جریان با

1. <http://persian.shirazi.ir/showpage.php?Id=18>

تبری محوری، تقلیل مصادیق تبری در اهل سنت، سب، لعن و تکفیر مخالفان عقیدتی و مذهبی، با شیوه‌ای سلبی به تبلیغ تشیع (به زعم خویش) می‌پردازد.

۴-۱-۱. لعن علنی مقدسات اهل سنت با اقدامات تبلیغی

جریان تعارض گرا با اهانت، سب و لعن خلفا و عایشه همسر پیامبر^(ص) در رسانه‌های عمومی و به شکل گسترده و تشویق هواداران به سب و فحاشی علیه مقدسات اهل سنت، به احساسات مذهبی این مذهب علیه شیعه دامن زده است. تأکید بیش از حد بر دشمنی حضرت زهرا^(س) با خلفای اول و دوم، متهم کردن عایشه همسر پیامبر^(ص) به زنا (به‌ویژه بر پایه کتاب یاسر الحبيب)، تبلیغ احادیث گوناگون بدون توجه به ضعف سندیت آن‌ها در لعن خلفا و... از جمله مصادیق این رویکرد است.

۴-۱-۲. توهین و تکفیر مخالفان اعم از سنی، شیعه و حتی علمای شیعی

جریان شیعه وحدت‌ستیز بیش از آن که یک جریان فکری ژرف باشد، یک جریان قدرت‌طلب سیاسی است که در پوشش مرجعیت و با شعارهای سنتی و سیاست‌ستیز (سکولاریسم)، به دنبال گسترش نفوذ خود در جامعه شیعی بوده است و در این مسیر، هر فرد یا جریانی را که به نحوی در مقابل بسط نفوذ خود بیند با انواع اتهامات، تخریب می‌نماید.

این جریان به بهانه‌های مختلف به تکفیر، دشنام‌گویی، لعن و تفسیق مخالفان خود می‌پردازد. به عنوان نمونه، تعارض گرایان، قمه‌زنی را که بدعت و پدیده‌ای مربوط به دوپست سال گذشته است، جزء شعائر عزاداری امام حسین^(ع) جا زده‌اند و سپس هرکسی را که با قمه‌زنی مخالف باشد، مخالف حسین بن علی^(ع) و تشیع معرفی می‌کنند. شبکه‌های رسانه‌ای وابسته به این جریان، به صورت روزانه و مستمر حاوی توهین و فحش پراکنی علیه آیت‌الله خامنه‌ای رهبر انقلاب^۱،

۱. فیلم توهین‌های یاسر الحبيب به آیت‌الله خامنه‌ای:

<http://www.youtube.com/watch?v=mpX9OQY1908>

<http://www.youtube.com/watch?v=EUUxF6-Li0g>

بی‌دین خواندن امام خمینی^۱، توهین به سید حسن نصرالله^۲، تکفیر و تفسیق علما و مراجع شیعی، همچون تکفیر طیفی از علمای شیعی از آیت‌الله سیستانی^۳ و آیت‌الله بهجت گرفته تا شهید محمدباقر الصدر و هر شخصیت دینی وحدت‌گرا و منتسب به جمهوری اسلامی^۴ است.

۴-۱-۳. ترویج مناسبت‌های وحدت‌ستیز

جریان شیعه وحدت‌ستیز در مقابل بزرگداشت هفته وحدت (روزهای دوازدهم تا هفدهم ماه ربیع الاول)، روزهای نهم تا پانزدهم ماه ربیع‌الاول را هفته برائت نامیده است و به‌شکلی گسترده به تبلیغ مراسم تفرقه‌افکنی چون «عیدالزهره» با نام «جشن نهم ربیع» و... می‌پردازد. در ایران فاصله میان روزهای دوازدهم ماه ربیع‌الاول (سالگرد ولادت پیامبر اسلام^(ص) بنا بر روایات اهل سنت) تا هفدهم ماه ربیع‌الاول (سالگرد ولادت ایشان بنا بر روایات شیعه) به‌عنوان هفته وحدت نامگذاری شده است؛ هفته‌ای که رسانه‌ها و خطبا در مجالس گوناگون سعی می‌کنند به بیان اشتراکات میان اهل سنت و شیعه پرداخته و مسلمانان در کشورهای مختلف جهان را به پرهیز از تفرقه و اهتمام به وحدت فراخوانند. چه بسا در این بین، بسیاری از مشکلات و ابهامات به‌وجود آمده نیز حل و فصل شود؛ به‌ویژه در کشورهایی که جمعیتی از شیعیان

۱. بی‌دین خواندن امام خمینی (ره) توسط یاسر الحیب:

<http://www.youtube.com/watch?v=EtiRx1CeIfs>

۲. فیلم توهین‌های یاسر الحیب به سید حسن نصرالله و نسبت دادن برادری او با سران وهابیت:

<http://www.youtube.com/watch?v=I6JsHZDWVL4>

نفرین کردن سید حسن نصرالله:

<http://www.youtube.com/watch?v=inkOsNjH0eM>

مجتبی شیرازی در سخنرانی دیگری از خود، سید حسن نصرالله دبیرکل جنبش حزب‌الله لبنان را نیز "صدام زمان!" خواند و گروه حزب‌الله لبنان را "حزب شیطان" خوانده است.

فاسق خواندن سید حسن نصرالله:

<http://www.youtube.com/watch?v=bpN8Deoz8Ac>

۳. فیلم توهین‌های یاسر الحیب به آیت‌الله سیستانی:

http://www.youtube.com/watch?v=_AANe2zwork

<http://www.youtube.com/watch?v=pK6nQzc1kNo>

۴. فیلم توهین‌های یاسر الحیب به امام خمینی و آیت‌الله خامنه‌ای:

<http://www.youtube.com/watch?v9=L8GDDKPSKA>

فیلم توهین‌های یاسر الحیب به آیت‌الله خامنه‌ای:

<http://www.youtube.com/watch?v=mpX9OQY1908>

<http://www.youtube.com/watch?v=EUUxF6-Li0g>

و اهل سنت در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند، این گفت‌وگوها و توجه به عقاید و علایق یکدیگر برای زیست مترقی و مسالمت‌آمیز اسلامی می‌تواند ضرورتی مضاعف پیدا کند.

نام‌گذاری روزهای نهم تا پانزدهم ماه ربیع‌الاول به هفته براثت که نخستین بار توسط شبکه ماهواره‌ای امام حسین^(ع) آن هم دقیقاً هم‌زمان با هفته وحدت، حرکتی طراحی شده با هدف تحت الشعاع قرار دادن و ضربه زدن به اصل اصیل وحدت اسلامی بود. این حرکت که با عنوان جشن روز مرگ خلیفه دوم (در نهم ربیع) صورت می‌گیرد، از لحاظ روانی هم اهل سنت را خشمگین می‌کند و هم جریان تکفیری را تقویت کرده است و بهانه‌ای دیگر برای کشتار شیعیان بی‌گناه و مظلوم سراسر جهان اسلام فراهم می‌کند. حال آنکه، قریب به اتفاق اهل سنت، محب اهل بیت^(ع) هستند و امکان مقابله به مثل این چنینی علیه مقدسات شیعیان ندارند و این بدعت، آن‌ها را بیش از پیش از تشیع دافعه‌زا و بی‌منطق معرفی شده دور می‌کند.

در برجسته‌سازی هرچه بیشتر این مناسبت، فعالان این جریان مدعی می‌شوند که نهم ربیع در روایات معتبر، به «غدیر ثانی» تعبیر شده است و رسانه‌های این جریان، با تبلیغ این نامگذاری درصدد پررنگ کردن هرچه بیشتر اختلافات شیعه و سنی از این طریق برمی‌آیند.^۱

۲-۴. تقلیل قیام و فرهنگ عاشورا به عزاداری، قمه‌زنی و مناسک خشونت‌آمیز

شیوه تبلیغی و جذب هوادار این جریان، آغشته به نوعی قشری‌گری و ظاهرگرایی است. حاملان این جریان با تحریک احساسات شیعی و بهره‌گرفتن از ظواهر عزاداری و نه تبلیغ شعائر اصلی حسینی، می‌کوشند تا خود را علمدار شعائر حسینی نشان دهند. از این رو، نخست با تقلیل شعائر حسینی به عزاداری (آن هم عزاداری‌های خاص)، قیام امام حسین^(ع) را در «عزاداری» فرو می‌کاهند و دقیقاً از همین رو است که در منابع مکتوب و تبلیغی این جریان، کمتر مواردی به چشم می‌خورد که اهداف قیام سیدالشهدا^(ع) را تبیین، تحلیل و از اتهاماتی که به قیام امام حسین^(ع) منتسب می‌شود، رفع اتهام کنند. در گام بعدی، جریان شیعه وحدت‌ستیز، به سراغ شعائری (به تعبیر بهتر، شعائر‌نمایی) می‌رود که بتواند به‌شکلی در بین جامعه شیعی تفرقه ایجاد کند. قمه‌زنی به‌عنوان یکی از موارد اختلافی بین جامعه و فقهای شیعه و یکی از مهم‌ترین ابزارهای وهن شیعه از این موارد است.

1. <http://shiawaves.com/persian/marjaeyat/3472-2014-12-31-23-04-18>

۴-۲-۱. ترویج انواع عزاداری‌های خشن و غیرمتعارف (تحت عنوان برپاداشتن شعائر)

ارائه نوع خاصی از عزاداری‌ها و تأکید بر خشونت هرچه بیشتر در شکل عزاداری، از جمله شاخصه‌های جریان شیعه وحدت‌ستیز است که با اتکا به فتاوی مرجع خودساخته این جریان صورت می‌گیرد. قمه‌زنی، راه رفتن بر روی آتش، خار، شیشه و... به اسم عزاداری، از این جمله است. درحالی‌که بیشتر مراجع بزرگ شیعه، اعمالی چون قمه‌زنی را شیعی و حرام دانسته‌اند و با آگاهی از قضاوت ناظران غیرشیعه، عزاداران را از چنین اعمالی برحذر می‌دارند، جریان شیعه وحدت‌ستیز مهم‌ترین مصادیق بزرگداشت شعائر حسینی را در مواردی خرافی چون قمه‌زنی، استفاده از زنجیر تیغ‌دار و راه رفتن روی خار، آتش و... در مراسم عزاداری دانسته و تنها از هیئت‌هایی که به این اقدامات مبادرت می‌ورزند پشتیبانی مالی می‌کنند. برخی از فتاوی این جریان در این باره از این قرار است:

- جایز و بلکه مستحب بودن سینه زدن در عزای امام حسین^(ع) تا حدی که خون جاری شود.^۱
- جایز و بلکه مستحب بودن خراشیدن صورت در عزای امام حسین^(ع).^۲

۴-۲-۲. زیاده‌روی در عزاداری و توسعه دهه‌های عزاداری

قشری‌گری با ترویج خرافه‌ها و اعمال غیرمتعارف و افراطی مذهبی تحت عنوان شعائر به‌ویژه در عزاداری نیز، از ویژگی‌های این جریان است. فعالان این جریان از یک سو عزاداری‌ها را به سمت اعمال خشن، وهن‌آمیز و غیرقابل توجیه هدایت می‌کنند و از دیگر سو، به گسترش و افزایش روزهای عزا و سوگواری در طول سال می‌پردازند.

این رویکرد با زیاده‌روی در عزاداری، تقدس‌سازی از عزاداران و توسعه دهه‌های عزاداری صورت می‌پذیرد. ترویج قمه‌زنی به‌عنوان مهم‌ترین رکن عزاداری، لطمه‌زنی، عزاداری با بدن برهنه، استفاده از زنجیر تیغ‌دار و راه رفتن روی خار و آتش، ترویج دهه محسنیه، روزشماری و نسبت دادن وقایع مختلف در ایام پس از رحلت پیامبر^(ص) و... از مصادیق این موضوع است.

از دیگر اقدامات این جریان، توسعه ایام عزا در روزها و ماه‌های مختلف سال است. بدین

1. <http://persian.shirazi.ir/showestefta.php?Id=566>

2. <http://persian.shirazi.ir/showestefta.php?Id=564>

منظور، با تبلیغ دهه‌های عزاداری متعدد همچون ایام محسنیه و نیز معرفی کردن روزهای شهادت و یا وفات منسوبین به اهل بیت^(ع) به‌عنوان «یوم العزا» و یا با برپایی کاروان‌های سینه‌زنی و زنجیرزنی و سیاه‌پوش نمودن اماکن عمومی، از شیعیان می‌خواهند که ضمن همراهی با آن‌ها از هرگونه خوشحالی و شادمانی اجتناب ورزند.

۴-۲-۳. تقدس‌سازی از عزاداران

قشری‌گری جریان تعارض گرا، مصادیق گوناگونی دارد که "مقدس‌سازی عزاداران" از دیگر نمونه‌های آن است. از دیدگاه حاملان این جریان، همه شاعر حسین، فارغ از شکل و محتوای آن، مقدس و غیرقابل نقد است و از هیچ‌یک از آن‌ها هرچند دارای عیوب، نباید به هیچ طریقی، انتقاد کرد: هم یاوران و تأییدکنندگان امام حسین پاداش استثنایی خواهند داشت و هم کسانی که با عاشورا و امام حسین به معارضه و مخالفت می‌پردازند کیفری بی‌مانند و استثنایی در انتظارشان خواهد بود؛ بنابراین، باید بکوشیم که با دست یا زبان، ضد هیچ‌یک از شاعر حسین اقدامی انجام ندهیم و سخنی به زبان عزاداران آن حضرت بر زبان نیاوریم و عیوب آنان را فاش نکنیم (شیرازی، ۱۳۸۵: ۳۲-۴۴).

۴-۲-۴. پرورش هیئت‌های اصطلاحاً «غیرسیاسی»

بهره‌برداری از عواطف و احساسات مذهبی یکی از شیوه‌های توسعه نفوذ این جریان است که از راه ارتباط‌گیری با هیئت‌های مذهبی، حوزه‌های علمیه، مداحان، طلاب و روحانیون و پیشنهاد کمک‌های مالی و حل مشکلات آن‌ها دنبال می‌شود.

هیئت‌ها و مداحانی که گرایش افراطی به تحریک احساسات و استفاده از شیوه‌های نامتعارف و جنجالی مانند قمه‌زنی و اهانت به مقدسات اهل سنت دارند، از جمله اهداف اصلی این جریان برای وصل به شبکه تبلیغی به‌شمار می‌آیند. بذل و بخشش‌های بی‌دریغ برای هیئت‌های سینه‌زنی و بیگانه کردن هیئت‌های مزبور با ولایت فقیه و جمهوری اسلامی، تحت عنوان «غیرسیاسی بودن هیئت» از جمله اقدامات آن‌ها در این زمینه است.

این جریان هزینه‌های هنگفتی را برای جذب مداحان شناخته‌شده کشور صرف کرده است

و درصدد جذب افراد دیگری خصوصاً مداحان مشهور^۱ نیز برآمده‌اند. حتی بعضی از خطبا و منبری‌های شناخته‌شده کشور نیز در مقاطعی جذب و یا گرایش‌هایی به این جریان یافته‌اند که پس از روشنگری‌های رسانه‌ای، به ابراز ندامت و براءت از آن‌ها پرداختند.^۲

۳-۴. بدیل‌سازی برای شیعه حقیقی

۱-۳-۴. تغییر اولویت‌ها و شاخصه‌های هویت شیعی

شگرد و رویکرد اساسی جریان شیعه وحدت‌ستیز برای نفوذ در بین عوام، جابه‌جا ساختن اصل و فرع‌ها در مباحث دینی و تغییر اولویت‌ها و اعوجاج در شاخصه‌های هویت شیعی است. به این معنا که در طرح و بیان مباحث دینی، مطالب مهم و اصلی را به حاشیه می‌رانند و مطالبی را برجسته می‌کنند و «اصل» نشان می‌دهند تا به این وسیله، پیروان‌شان را به مخاصمه یا مخالفت فراخوانند. به‌عنوان نمونه، برای ایرادات وارده بر موضوعاتی چون عروسی حضرت قاسم^(ع) و... توسط علمای فرهیخته شیعه چون شهید مطهری^۳، آیت‌الله خوشوقت^۴ و... به لعن و دشنام‌گویی آن‌ها می‌پردازند. حجم انبوهی از محتوای شبکه‌های ماهواره‌ای این جریان، به‌جای پرداختن به اصول اعتقادی اسلام، به توجیه و تئوریزه کردن قمه‌زنی، مستحب بودن خراشیدن در عزاداری و... اختصاص داده می‌شود و به مخاطب شیعی و غیرشیعی چنین القا می‌گردد که وجه تمایز شیعه از اهل سنت و دیگر مذاهب و ادیان، نه در اصول اعتقادی، که در مراسم‌هایی چون قمه‌زنی خلاصه می‌شود؛ به‌نحوی که در اثر سوءاستفاده رسانه‌های غربی از تصاویر قمه‌زنی این جریان، مخاطب با جستجوی نام شیعه «Shia» در بسیاری از موتورهای جستجوی اینترنتی، با تصاویری

۱. در محرم سال ۱۳۹۳ یکی از اشعار ملا باسم کربلایی از سوی این جریان در راستای توهین به رهبر معظم انقلاب مورد استفاده و استناد قرار گرفت که سپس تکذیبیه ملا باسم را به‌دنبال داشت (<http://www.jamnews.ir/detail/>) (News/333626).

۲. مانند حجت الاسلام مهدی دانشمند که از خطبا و وعاظ شیعه مردم‌پسند است و با برخی از شبکه‌های منتسب به گروه شیرازی‌ها مانند شبکه ماهواره‌ای امام حسین، همکاری داشت؛ اما ایشان به‌دنبال رخ دادن پاره‌ای رفتارهای وحدت‌شکنانه و ضدنظام از سوی این شبکه‌ها و نیز جریان شیرازی، از آن‌ها اعلام براءت کرد (<http://www.fetan.ir/home/4066>).

۳. ایشان در یادداشت‌های خود وقتی تحریفات لفظی را برمی‌شمارد، درباره موضوع آوردن سر امام حسین(ع) نزد فرزندشان می‌نویسد: «داستان طفلی از ابی‌عبدالله که در شام از دنیا رفت و بهانه پدر می‌گرفت و سر پدر را آوردند و همان جا وفات کرد» (مطهری، ۱۳۸۶، ج ۱۷: ۵۸۶).

4. <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13911003000657>

خونین و خشونت‌آمیز به‌عنوان ویتترین شیعه روبه‌رو می‌گردد.

۴-۳-۲. انحصارگرایی در اندیشه شیعی و مصادره عنوان تشیع

انحصارگرایی در اندیشه دینی و مصادره عنوان تشیع یکی از خصوصیات رفتاری بارز این جریان است. این جریان نیز چون وهابیت، با انحصارگرایی شدید دینی، کوچک‌ترین مخالفت با اندیشه‌های خویش را عامل خروج از مسیر شریعت و کفر معرفی می‌کند. این جریان کمترین زاویه با اندیشه‌های خویش را بر نمی‌تابد و با معرفی افکار و حتی عادات خویش به‌عنوان معیار پذیرش شریعت، تکفیر و تفسیق مسلمانان و حتی دیگر شیعیان را در دستور کار دارد. جریان تعارض‌گرا حتی با مصادره نام شیعه برای تفکر خویش، دیگر شیعیان را افرادی منحرف و جداشده از تشیع معرفی می‌نمایند و از آن‌ها با عناوینی چون بتریه، دجالیه، بکریه، عمریه و... یاد می‌کنند.

تعارض‌گرایی درصدد است که سنجش‌اعلمیت و فقاقت مراجع را از مجامع علمی حوزه خارج کند، آن را به دست مردم واگذار نماید و سپس با ابزارهای رسانه‌ای همچون ماهواره‌ها، شخصیت‌های مورد نظر خویش را به‌عنوان مرجعیت شیعه بشناساند. تأسیس شبکه‌های ماهواره‌ای برای تبلیغ مرجعیت شخصی خاص در همین راستا دیده می‌شود. همچنین، مرجعیت در میان این جریان حالت موروثی به‌خود گرفته است.

۴-۳-۳. ساختن چهره‌ای خشن از شیعه

جریان شیعه وحدت‌ستیز، بیشترین سیاست‌گذاری خود را در استفاده از محبوبیت و جاذبه گسترده امام حسین^(ع) قرار داده است تا در پوشش دفاع از تشیع و حفظ شعائر حسینی، اهداف خاص خود را دنبال کند. نحوه نام‌گذاری شبکه‌های ماهواره‌ای زنجیره‌ای این جریان به اسم ائمه معصومین^(ع) و افراد مورد احترام شیعه، شاهد این مدعا است تا با انتساب به آن‌ها، به توجیه کردن اعمال و دیدگاه‌های خود بپردازند. موضوعی که تداعی‌کننده استفاده ابزاری از عشق به اهل بیت^(ع) است.

این جریان، در پوست تکریم شعائر، با معرفی چهره‌ای خشن از شیعه که نه تنها نمی‌تواند مسلمانان تشنه به معارف ناب علوی را جلب کند، بلکه با قدرت طرد بالایی که شیوه

بیان انحصارگرایی این شبکه‌ها دارد، به‌جای جذب حداکثری که شیوه همه معصومین^(ع) است، به دفع حداکثری می‌پردازد.

۴-۳-۴. مرجعیت‌سازی و مصادره مرجعیت شیعه با تخریب جریان مرجعیت و فقاقت غالب در شیعه

جریان شیعه وحدت‌ستیز می‌کوشد با ابزارهای رسانه‌ای همچون ماهواره‌ها، شخصیت‌های مورد نظر خویش را به‌عنوان مرجعیت شیعه بشناساند و به بدل‌سازی برای جریان اصیل مرجعیت شیعه، پردازد. تأسیس شبکه ماهواره‌ای «مرجعیت» که تنها به تبلیغ مرجعیت صادق شیرازی می‌پردازد، در همین راستا ارزیابی می‌شود.

ترویج القاب متعدد برای صادق شیرازی از جمله: «مرجعیت‌الای شیعه»، «بزرگ احیاگر تشیع»، «مرجعیت عظماء»، «زاهد عصر»، «فقیه کبیر»، «زعیم اکبر»، «مرجع دینی عظیم» و «امام مجدد» با هدف برجسته‌سازی و بی‌بدیل ساختن وی در میان مراجع صورت می‌پذیرد. علاقه‌مندی خاص این جریان در به‌کار بردن تعابیر «بنیاد جهانی»، «مرکز بین‌المللی»، «سازمان جهانی» و... برای مؤسسه‌های کوچک و بزرگ تحت حمایت خویش، مؤید همین موضوع است.^۱ همچنان‌که این جریان با راه‌اندازی شبکه‌های متعدد ماهواره‌ای قصد دارد تا در ظاهر خود را به مثابه قدرت نخست رسانه‌ای شیعه معرفی نماید؛ اگرچه جز چند شبکه خاص، افتتاح بیشتر این شبکه‌ها تنها جنبه تبلیغاتی داشته است و در عمل، پخش و فرکانس ماهواره‌ای برای بعضی از آن‌ها وجود ندارد.^۲

۴-۳-۵. محبوبیت‌نمایی از جریان تعارض‌گرا به‌ویژه در عراق

رسانه‌های مرتبط با جریان شیعه وحدت‌ستیز، در برابر انتقادات، همواره این چنین وانمود می‌کنند که در عراق و دیگر کشورهای اسلامی بسیار محبوب هستند؛ اما با وجود تبلیغات گسترده، ناکامی این جریان در عرصه‌های انتخاباتی عراق، شاهی بر گزاف بودن ادعای محبوبیت سران

۱. قسمت بیانیه‌های پایگاه اطلاع‌رسانی آیت‌الله سید صادق شیرازی (به آدرس: shirazi.ir)

۲. برای نمونه، هیچ فرکانسی برای شبکه «امام صادق» وجود ندارد و تنها روی شبکه امام حسین ساعاتی پخش می‌شود. همچنین، شبکه‌ای با نام «أنوار الحسین» نیز تعطیل و با شبکه «امام حسین علیه السلام ۳» جایگزین شده است. شبکه‌های «الزهراء» و «المهدی» نیز یک شبکه هستند و نشانه هر دوی آن‌ها در قسمت بالایی برنامه‌ها قرار می‌گیرد. «شبکه سلام ۲» نیز تعطیل است.

این جریان در این کشور است.^۱

۴-۴. اقدامات و عملکرد سیاسی تعارض گرایانه

رویکرد خطرناک جریان تعارض گرا در جابه‌جایی اولویت‌ها، در عرصه عملکرد و مواضع سیاسی بیشتر نمایان می‌شود؛ در شرایطی که مهم‌ترین خطر علیه کل مسلمانان از ناحیه استکبار جهانی به رهبری ایالات متحده آمریکا، انگلستان و رژیم صهیونیستی صورت می‌گیرد، این جریان نه تنها هیچ حساسیتی به آن‌ها نشان نمی‌دهد، بلکه شمشیر خود را علیه نظام جمهوری اسلامی، جریان‌ها و گروه‌های ضدصهیونیستی و دولت‌های محور مقاومت تیز کرده است.

به دلایل متعددی، امروز مسئله نخست جهان اسلام و همه مسلمانان، علما و مراجع تقلید باید مسئله فلسطین و محور مقاومت باشد،^۲ اما جریان تعارض گرا خطر اصلی را که اسرائیل و حامیان غربی آن است، رها کرده است و تقابل با مسلمانان اهل سنت و حتی گاه شیعه را اولویت خود قرار می‌دهد.

۴-۱۰. رودرویی صریح و علنی با انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی و رهبری آن

عناد و دشمنی جریان تعارض گرا با انقلاب اسلامی ایران و شخص امام خمینی (ره) و نیز آیت‌الله خامنه‌ای، امری است که این جریان، هیچ‌واهمه‌ای از ابراز علنی آن حتی در درون جمهوری اسلامی ایران نداشته است. فحاشی و توهین نسبت به رهبران انقلاب^۳، فرصت‌طلبی در

۱. علیرغم آن‌که جریان تعارض‌گرای شیرازی، چنین وانمود می‌کند که از معادلات مرسوم سیاسی کناره می‌گیرد، در انتخابات پارلمانی سال ۲۰۱۴، لیستی با عنوان «ائتلاف الرفاه و السلام (الشیرازیة)» منتسب به صادق شیرازی از شهر مقدس کربلا به‌صورت گسترده منتشر شد که اعضای این لیست خود را از نزدیکان و منتسبان به دفتر صادق شیرازی معرفی کردند. حتی وکیل شیرازی در کربلا نیز در مرقومه‌ای حمایت خود را از رئیس ائتلاف «رفاه و السلام» اعلام کرد، اما نتایج انتخابات برای این جریان ناامیدکننده بود. حتی یک تن هم از «ائتلاف الرفاه و السلام (الشیرازیة)»، به پارلمان راه پیدا نکرد.

۲. بیانات آیت‌الله خامنه‌ای در کنفرانس حمایت از انتفاضه فلسطین، ۱۳۹۰/۷/۹:
<http://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=17401>

۳. فیلم عربی توهین‌های سید مجتبی شیرازی به آیت‌الله خامنه‌ای:
<http://www.youtube.com/watch?v=yWc8qclbu1E>

با زیرنویس فارسی پخش‌شده در شبکه مجاهدین خلق (منافقین):
<http://www.youtube.com/watch?v=ua05j0Ck4Xw>

بحران‌های سیاسی (مانند فتنه ۸۸) در مقابله با نظام اسلامی^۱، هم‌گرایی با ضدانقلاب، محاربین، منافقین و آشوبگران (برای جلب افشار ضدانقلاب)^۲، تسامح و تساهل در برابر نظام استکبار جهانی و رژیم‌های منطقه‌ای وابسته به آن، از دیگر مواضع سیاسی سران جریان تعارض‌گرا است. مطالعه مواضع سازمان‌های با دیدگاه تعارض‌گرا، مانند سازمان دیده‌بان حقوق شیعیان (SRW)، حقوق آدم (Adam Rights)، امواج شیعه (Shia Waves) و دیگر سازمان‌های قارچ‌گونه مستقر در شهر واشنگتن، نشان می‌دهد جریان تعارض‌گرا نوک نیزه حملات خود را به سمت کشورهای شیعی گرفته است و دیگر ممالک، به‌ویژه ایالات متحده آمریکا و دول غربی را حامی حقوق شیعیان می‌پندارد!

ارائه گزارشات مکرر و بعضاً بی‌اساس از وضعیت شیعیان در کشورهای اسلامی در آسیا و آفریقا توسط این سازمان‌ها درحالی صورت می‌گیرد که بیشتر توطئه‌های کنونی علیه اسلام و شیعه به‌واسطه طراحی و پشتیبانی دول استعماری غربی به‌ویژه ایالات متحده آمریکا، انگلستان و رژیم اسرائیل انجام می‌شود؛ موضوعی که در ادبیات جریان تعارض‌گرا، عمداً کتمان می‌گردد.

۴-۴-۲. تضعیف محور مقاومت ضدصهیونیستی با نشر شایعات تفرقه‌آمیز فرقه‌ای

یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های جریان شیعه وحدت‌ستیز این است که تلاش دارد با هر نوع حمایتی از مردم مظلوم فلسطین، مقابله و جنبه مردمی این حمایت را تضعیف کند. جریان تعارض‌گرا، به شیوه‌های گوناگون، به جنگ روانی علیه دشمنان اسرائیل می‌پردازد و یا به توجیه جنایات آن رژیم مشغول است.

ترویج انواع و اقسام شایعات و دروغ‌های رسانه‌ای در شبکه‌های ماهواره‌ای این جریان علیه دشمنان اسرائیل، مانند جمهوری اسلامی، نظام حاکم بر سوریه، گروه‌های مقاومت در فلسطین و دولت عراق، با هدف حساسیت‌زدایی از اذهان عمومی در رابطه با جنگ بین کشورهای

۱. گزیده سخنرانی صادق شیرازی به مناسبت شهادت پیامبر اکرم (ص) در ۱۳ بهمن ۱۳۸۹:

<http://www.youtube.com/watch?v=r8Biyc4270I>

مشروح این سخنرانی: <http://www.shirazi.ir/php/shownews.php?Code=2836>

۲. گزیده سخنرانی صادق شیرازی به مناسبت شهادت پیامبر اکرم (ص) در ۱۳ بهمن ۱۳۸۹:

<http://www.youtube.com/watch?v=r8Biyc4270I>

مشروح این سخنرانی:

<http://www.shirazi.ir/php/shownews.php?Code2836=>

اسلامی و رژیم یهودی اسرائیل انجام می‌شود. مخالفت این جریان با راهپیمایی‌های اعتراضی ضد رژیم صهیونیستی از جمله روز قدس نیز، بیانگر حرکت این فرقه در راستای تأمین منافع رژیم غاصب قدس است.

توجیه جنایات جنگی اسرائیل در جنگ با همسایگان خود مانند فلسطین و لبنان نیز، با شایعه‌های گوناگونی از جمله ناصبی بودن و سلفی‌گری مردم آن منطقه به کرات انجام پذیرفته است. به‌عنوان نمونه، در جریان جنگ سال ۲۰۱۴ میلادی اسرائیل علیه مردم غزه، شبکه امام حسین^(ع) که از شبکه‌های وابسته به جریان شیعه وحدت‌ستیز است، با طرح دروغی عجیب چنین ادعا می‌کند:

نشنیدید که هلال احمر ایران یک هواپیما خون برای مجروحین فلسطین فرستاده است و آن‌ها خون‌ها را رد کردند و گفتند این خون، خون شیعه است، زیرا ما نمی‌خواهیم بگذاریم این خون در رگ‌های ما جریان پیدا کند؟^۱

شایعات با رنگ و بوی شیعه‌ستیزی در موضوع فلسطین (مانند شایعه وجود میدانی به نام «ابن ملجم مرادی») در یکی از مناطق اصلی شهر غزه) همگی از رسانه‌های منسوب به جریان شیعه وحدت‌ستیز نشأت می‌گیرند که کاملاً در راستای جنگ روانی اسرائیل قرار دارند و با هدف شکاف بین جبهه مقاومت صورت می‌گیرند. مناسبت‌های ساختگی این جریان مانند: نام‌گذاری واپسین جمعه ماه رمضان به «روز نصرت عسکرین» به جای «روز قدس»^۲ نیز، با هدف تحت الشعاع قرار دادن روز قدس با ظاهری متشرعانه از اقدامات این جریان است.

نتیجه‌گیری

جریان شیعه وحدت‌ستیز در دوران کنونی به‌عنوان پرچم‌دار تفرقه و اختلاف از مذهب تشیع هم‌سو با جریان تکفیری و وحدت‌ستیز از اهل سنت با حمایت کشورهای غربی و تبلیغات گسترده همچون تأسیس شبکه‌های ماهواره‌ای، تلاش می‌کند با سب و لعن مقدسات اهل سنت و تشدید اختلافات مذهبی در صفوف مسلمین تفرقه ایجاد کند.

در حوزه معرفتی، این جریان به تحریم علوم عقلی و تکیه بر ظواهر حدیث باورمند است

1. <http://bayanbox.ir/info/1069915989091308263/>

2. <http://www.alshirazi.net/news/news/ramathan1435/25.htm>

و با تمسک به کرامات و تکیه بر شواهد غیبی (به جای استدلال عقلی)، تلاش در جبران این خلاء فکری و معرفتی دارد. از دیدگاه این فرقه، شیعیان جز سب و لعن اهل سنت وظیفه دیگری ندارند. مخالفان جمهوری اسلامی با آغوش باز پذیرفته می‌شوند، جبهه مقاومت ضداسرائیلی تخریب می‌گردد و مواضع هم‌سو با جریان صهیونیسم تلویحاً تأیید و با استکبار جهانی به روش تساهل و تسامح برخورد می‌شود.

این جریان با چشم‌پوشی از آیات قرآن که تکیه بر وحدت مسلمین دارد و سیره عملی حضرت علی^(ع) و اهل بیت^(ع) در رفتار با حکومت خلفا و اهل سنت، به علما و مراجع جهان اسلام که منادی وحدت هستند توهین می‌کنند، با دو حربه اصلی یعنی «اشاعه سب و لعن مقدسات اهل سنت و تکفیر آن‌ها» و «انحراف در عزاداری عاشورا»، تلاش می‌کنند علاوه بر تفرقه‌افکنی درون‌دینی، به ایجاد انزجار از «مذهب تشیع» در افکار عمومی جهان، دامن بزنند.

مسائلی چون وحدت، تفرقه، سب و لعن در قرآن، روایات و... به گونه‌ای تحریف‌شده مورد بهره‌برداری و سوءاستفاده این جریان قرار می‌گیرد و تأکید بر بدعت‌هایی چون قمه‌زنی، عیدالزهراء، ایام محسنیه و... همراه با تناقضات نظری و عملی این جریان، نشان از ماهیت انحرافی آن دارد. نتیجه اینکه، چهره‌ای که در پرتو این آموزه‌ها از شیعه ترسیم می‌شود، کاملاً با ماهیت فرهنگ اهل بیت^(ع) منافات دارد.

بر متولیان فرهنگی جامعه به‌ویژه علماء و مراجع عظام، لازم است ضمن برپایی همایش‌ها، کارگاه‌های آموزشی در دانشگاه‌ها، برگزاری جلسات کرسی‌های آزاداندیشی و... رفتارهای تفرقه‌انگیز این جریان را به چالش بکشند و ضمن بیان حقیقت و حقانیت مذهب تشیع، چهره وحدت‌گرای امیر مؤمنان و اهل بیت پیامبر^(ص) برای پاس داشت کیان اسلامی را شفاف‌تر سازند؛ چراکه بهترین مقابله با یک جریان فکری و رسانه‌ای، مقابله فکری و رسانه‌ای است.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. سید رضی، ابوالحسن محمد بن الحسین بن موسی. (۱۳۵۹) نهج البلاغه، ترجمه علی دوانی، تهران: بنیاد نهج البلاغه.
۳. ابن ابی‌الحدید، فخرالدین ابوحامد عبدالحمید. (۱۳۷۸ ق) شرح نهج البلاغه، تحقیق محمود ابوالفضل ابراهیم، بیروت: دار احیاء الکتب العربیه.

۴. ابن اثیر، علی بن محمد. (۱۳۸۵ ق) *الکامل فی التاریخ*، بیروت: دار الفکر.
۵. ابن کثیر، عمادالدین ابوالفداء. (۱۳۵۱) *البدایة و النهایة فی التاریخ*، مصر: مطبعة السعادة.
۶. ابن عبدالبر، ابو عمر. (۱۴۱۲ ق) *الاستیعاب*، تحقیق علی محمد البجاوی، بیروت: دار الجیل.
۷. امیر اردوش، محمد حسین. (۱۳۸۵) «مناسبات ایران و عثمانی در دوره صفویه»، *ماهنامه زمانه*، شماره ۵۰، صص ۴-۱۴.
۸. بنشاسته، عباس. (۱۳۹۴) *تشیخ انگلیسی*، تهران: مرکز توزیع پیام دیدار.
۹. ترکمان، اسکندر بیگ. (۱۳۵۰) *تاریخ عالم آرای عباسی*، تصحیح ایرج افشار، تهران: مؤسسه انتشارات امیرکبیر.
۱۰. دلاواله، پیتر. (۱۳۸۴) *سفرنامه*، ترجمه شفاءالدین شجاع، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
۱۱. راغب اصفهانی، حسین بن محمد. (۱۴۰۴ ق) *مفردات الفاظ القرآن*، دفتر نشر کتاب.
۱۲. زمخشری، ابوالقاسم. (۱۹۸۷ م) *المستقصى من امثال العرب*، بیروت: دار الکتب العلمیه.
۱۳. شاردن. (۱۳۷۴) *سفرنامه شاردن*، ترجمه اقبال یغمایی، پنج جلد، تهران: توس.
۱۴. شرف‌الدین، عبدالحسین. (۱۳۷۵) *اجتهاد در مقابل نص*، ترجمه علی دوانی، تهران: دفتر انتشارات اسلامی.
۱۵. شیرازی، صادق. (۱۳۸۵) *اسلام و سیاست*، ترجمه حمیدرضا شیخی، قم: انتشارات سلسله.
۱۶. شیرازی، صادق. (۱۳۸۵) *خون سیدالشهدا و مسئولیت ما*، قم: انتشارات سلسله.
۱۷. طبری، محمد بن جریر. (۱۴۰۳ ق) *تاریخ الامم و الملوک*، بیروت: مؤسسة الاعلمی للمطبوعات.
۱۸. معلمی، مصطفی. (۱۳۹۰) «بنیانگذاران سب و لعن»، *فصلنامه تاریخ و تمدن*، شماره ۴، صص ۱۹۱-۲۲۴.
۱۹. نجف‌زاده، مهدی. (۱۳۸۹) «صورتبندی مذهبی - سیاسی جامعه ایرانی در عصر صفویه»، *فصلنامه سیاست*، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۰، ش ۱، صص ۳۳۷-۳۵۴.
20. Calmard Jean. (2014) "Shia Ritual and Power", in: *Safavid Persia: The History and Politics of an Islamic Society*. Edited by Charles Melvill. London and New York: IB Tauris & Co.
21. <http://bayanbox.ir/info/1069915989091308263http://farsi.khamenei.ir/speechcontent?id=17>

22. <http://persian.shirazi.ir/showestefta.php?Id=564>
23. <http://persian.shirazi.ir/showestefta.php?Id=566>
24. <http://persian.shirazi.ir/showpage.php?Id=18>
25. <http://persian.shirazi.ir/upload/books/ghadir-ashura/01.htm>
26. <http://shiawaves.com/persian/marjaeat/3472-2014-12-31-23-04-18>
27. <http://www.alshirazi.net/news/news/ramathan1435/25.htm>
28. <http://www.aparat.com/v/iTQ03/>
29. http://www.bbc.com/persian/blogs/2014/06/140622139nazeranfetwa_bailafshari
30. <http://www.farsnews.com/newstext.php?nn=13911003000657>
31. <http://www.fetan.ir/home/4066>
32. <http://www.jamnews.ir/detail/News/333626>
33. <http://www.shirazi.ir/php/shownews.php?Code=2836>
34. http://www.youtube.com/watch?v=_AANe2zwork
35. <http://www.youtube.com/watch?v=EUUxF6-Li0g>
36. <http://www.youtube.com/watch?v=I6JsHZDWVL4>
37. <http://www.youtube.com/watch?v=inkOsNJhOeM>
38. <http://www.youtube.com/watch?v=bpN8Deoz8Ac>
39. <http://www.youtube.com/watch?v=mpX9OQY1908>
40. <http://www.youtube.com/watch?v=mpX9OQY1908>
41. <http://www.youtube.com/watch?v=EUUxF6-Li0g>
42. <http://www.youtube.com/watch?v=EtiRx1CeIfs>
43. <http://www.youtube.com/watch?v=pK6nQzc1kNo>
44. <http://www.youtube.com/watch?v=9L8GDDKPSKA>
45. <http://www.youtube.com/watch?v=r8Biyc4270I>

46. <http://www.youtube.com/watch?v=ua05j0Ck4Xw>

47. <http://www.youtube.com/watch?v=yWc8qclbu1E>